

Světová náboženství, Východ

Kasty a politika

Milan Fujda, ÚR FF MU

Kasty a společenská dělba práce

- Klasické období (4. st.př.n.l. - 6. st. n.l.)
 - Města – mísení lidí – venkov, okolní kmeny
 - Nárůst počtu povolání – zejména řemesla a služby → rozvoj cechovních organizací, výchova k povolání v rodině (otec) → *povolání dědičné* – dané narozením (*džáti*)
 - Bráhmanská snaha usouvztažnit ideologicky novou společenskou organizaci s védským systémem 4 varen
 - klasifikace – džáti jako důsledek (a) *smíšených sňatků* dvojzrozců, (b) *úpadek od védského rituálu*, (c) byli mimo systém varen – *mléčča* (barbar, cizinec) nebo *čándála* (vyčleněný, mimo systém – např. kmeny)
 - *džáti* jako příbuzenské vazby, vzdělávání, ale endogamní → postupné snižování možností sociální mobility

Symbolismus jídla

- Obdarování jídlem, příprava jídla, požívání zbytků aj. významně spojeno s představami čistoty a znečištění, jídlo jako důležitý mediátor společenských vztahů (hierarchií)
 - Šatapathabráhmana – smísení jídla udělaného pro nenáviděné osoby a ty, jež mě nenávidí – hození do posvátného ohně
 - Dharmasútry – diskuse o tom, co je vhodné jíst, co nevhodné, s kým stolovat, s kým ne, jak nabízet hostovi/bohu, komu nenabízet, nečistota zbytků
- se společenstvím jídla spojena identita, status a rituální čistota
- Bhagavadgítá – členění jídla podle sánkhjových kategorií –
sattvická – vhodná pro bráhmany, radžasická – vhodná pro vládce a bojovníky, tamasická (zkažená, nedovařená, alkohol) – nečistá a působící tupost – pro ostatní
- Prasáda (=milost) – jediný příhodný "zbytek" – pokrm požitý bohem

Varna vs. kasta

Kasta – problematická sociální skutečnost
relačního charakteru

Varna – bráhmanská
ideologie !!!!

- Bráhmani
- Kšatriové
- Vaišjové
- Šúdrové
- Nedotknutelní

Žádný
vztah

- Vlastníci půdy (Rádžput, Kšétrí, Nair)
- Kněží (Brahman), astrologové (Džóší), lékaři (Vaidja)
- Písmáci (Kajastha) obchodníci (Banija, Šréštha)
- Stavebníci (Džat, Kurmi, Gudžar), pasáci krav (Ahir), zlatníci (Sónar), truhláři, hrnčíři, cihláři (Kumhar), kováři (Lóhar), holiči (Nai), pradláci (Dhóbi), tkalci a ševci
- Výrobci oleje (Téli), výrobci alkoholu, košíkáři, rezníci, výrobci z kůže (Méhar), koželuhové, uklízeči a čističi odpadu (Čamar) – často nečistí, nedotknutelní

Sociální skupina	Indické termíny	Vztahy, funkce, specifičnosti
Profesní třída – skupiny kast	<i>varna</i> (též <i>džáti</i>)	třída, socionáboženská ideologie bráhmanů
Kasta – profesní seskupení	<i>džáti</i>	společná profese, jméno, tradice, politická organizace
Podkasta	<i>džáti</i>	společná profese, ale s regionálním omezením
Klan – příbuzenská skupina	<i>gótra, vanša, kula, sápinďa</i> ; hindí: <i>kutumb, bhaiband, khandan</i>	fiktivní genealogie relevantní s ohledem na sňatky a příbuzenské vztahy (exogamní)
Příbuzenská posloupnost		pokrevní příbuzenství
Rozšířená rodina	<i>džáti</i> , hindí: <i>birádarí</i>	sousedská výpomoc a spolupráce při organizaci ekonomických i rituálních záležitostí (svatby, pohřby) – společné postižení rituální nečistotou, společné bydlení, rodinná božstva, svátky
Spojená rodina		viz předchozí + společné vlastnictví
Rozšířená nebo nukleární rodina	<i>parivára</i>	společné stravování, výchova dětí, služba předkům, rituály životního cyklu

Sociální vztahy a hierarchie

- *Varna* systém – bráhmanská ideologie hierarchie
- *Džadžmání* systém – kdo komu slouží?
- Čistota a nečistota – pravidla kontaktu a společného stolování
 - Nečistota jako porušení principů klasifikace – věc je jinde než má být
- Hierarchie daru

Kasta a sampradája

- Sampradája vs. kasta = životní strategie v příbězích vs. rituály životního cyklu
- Math u chrámu či ášram vs. bráhman jako kastovní rituální odborníci
- Sampradájová parampará – posloupnost učitelů a multiplikace sampradájí
 - Óm Šrí Sadguru Bhagaván kí džaj, Mahá Prabú Šrí Rámlál Dží kí džaj, Šrí Jóga Jógešvara Ananta Čandramóhan Dží kí džaj, Saččé Darabár (poutní okrsek) kí džaj, Šrí Vrndávan Biháří Lál kí džaj, Šankara Bhagaván kí džaj, Haré Haré Mahádév, Haré Haré Mahádév, Haré Haré Mahádév
- soupeření sampradájí (rituál *lingóddhára* – symbolické mazání sampradájové značky - *linga*), ve spojení s politickou mocí i fyzické likvidace chrámů apod.
- Identity: kasta (džáti), etnické - mimo-etnické (Turuška = cizinec)

Kasty a sociální vyloučení

- *Dalitbahudžans* – dalitská většina – všechna služebná povolání
- *Konverze* k islámu, křesťanství, buddhismu jako kolektivní řešení vyloučení
- *Sanskrtizace* jako symbolické řešení vyloučení – podvracení pravidel stolování, přijímání vody, znovuprovdávání vdov aj.
- *Politické řešení* vyloučení – kvóty – univerzity, studium na lékařských fakultách, státní úřady - seznamy vyloučených *kast*, vyloučených *kmenů* a „*dalších vyloučených společenství*“

Nacionalistické pokusy o „hinduizaci“ dalitů

- *Antikonverzní zákony* – pokuty a zákaz (v některých jednotlivých státech indické federace) – od 60. let 20. století – Madhjadpradéš (Freedom of Religion Act), Gudžarát
- Zákaz *jíst hovězí* (včetně mršin – postihuje dality) – od nultých let 3. tisíciletí
- Zákaz zabíjet krávy (pro muslimské řezníky) a organizace *górakšan* (pro ochranu krav) – od 50. let 19. století
- Pogromy na *dality* ve městských slumech
- Levicová obhajoba *sekularizace*
- Akademický boj o *indické dějiny* – nacionalistický hinduismus vs. rozmanitost kultur, třídní (postkoloniální) historie, obrana literárního fragmentu, a kulturní vázanosti mytických vyprávění (třídní a jazyková mnohoznačnost)